

УДК [004:613.88-053.6]:355.48(470+571:477):364
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2025.107.5>

Л. С. ЧЕРНОУС

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Криворізький державний педагогічний університет

В. В. КАРИТКА

доктор філософії у галузі соціології,
старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи
Криворізький державний педагогічний університет

ЦИФРОВА СЕКСУАЛІЗАЦІЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАЦІЙ

У статті розглянуто проблему цифрової сексуалізації підлітків в умовах повномасштабної війни в Україні як новітньої форми соціального ризику. Акцент зроблено на поєднанні гуманітарної кризи, цифрової трансформації та послаблення соціального контролю, що створюють сприятливі умови для зростання онлайн-девіацій. Розглядаються такі механізми цифрової сексуалізації, як сексуальний шантаж, секстинг, кібергрумінг, кібербулінг, і розкриваються фактори вразливості підлітків, пов'язані з війною: втрата близьких, травматичний досвід, нестача цифрової грамотності, емоційна вразливість.

Особливу увагу приділено викликам для соціальної роботи, яка потребує оновлення профілактичної парадигми. Підкреслено важливість розвитку критичного мислення, цифрової етики, створення анонімних інструментів підтримки, формування цифрової культури. Представлено міжнародні приклади протидії цифровим девіаціям: цифрова детоксикація, заборона гаджетів у школах, інструменти саморегуляції, модель «The Flag System».

На основі Конвенції ООН про права дитини пропонуються напрямки реформування соціального захисту та освітньої політики для забезпечення безпеки підлітків у цифровому середовищі. Аргументовано необхідність співпраці фахівців різних галузей, зокрема соціологів, психологів, працівників правоохоронних органів, державних службовців, фахівців IT сфери, соціальних педагогів спрямованої на захист прав дитини та профілактику девіантної поведінки, зокрема недопущення дискримінації та сексуального насильства у цифровому просторі.

Ключові слова: цифровий простір, підлітки, війна, цифрова сексуалізація, секстинг, кібергрумінг, кібербулінг, профілактика цифрових девіацій, соціальна робота, цифрова грамотність.

Постановка проблеми. Сучасне життя українських дітей і підлітків перенасичене такими глобальними викликами, як цифровізація

і повномасштабна російсько-українська війна. В таких умовах неповідомлені опинилися у середовищі посиленого ризику сексуалізованого насильства, експлуатації та психологічного тиску як через військову російську агресію, так і через цифрові платформи та соціальні мережі. Втрата внаслідок війни близьких і рідних, зниження інституційного захисту, відсутність належної цифрової освіти та емоційна вразливість зумовили кардинальну зміну їхньої поведінки, порушення меж та механізмів самозбереження. Як свідчать результати опитування, яке провели фахівці Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), кожний п'ятий підліток в Україні втратив близького родича чи друга після початку повномасштабного вторгнення РФ; 21% опитаних підлітків віком від 11 до 15 років заявили, що особисто стикалися зі смертю близького родича або друга; 85% опитаних розповіли, що бачили озброєних військових; майже третина (31%) зізналися, що були свідками поранення чи загибелі людей; понад половина респондентів (55%) заявила, що бачила або чула бої [1]. Отримуючи негативний досвід війни, підлітки занурюються у соціальні мережі, цифрові платформи, які нерідко стають для них інформаційним «павутинням», яке затягує їх у прірву девіацій, зокрема і сексуальних, формуючи у них спотворене сприйняття дійсності. Тому актуалізується потреба у дослідженні особливостей цифрової сексуалізації як нової форми девіацій підлітків і пошук ефективних методів нейтралізації її деструктивних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика статевого виховання та просвіти підлітків стала об'єктом уваги багатьох українських і зарубіжних дослідників, зокрема М. Бабіка, О. Бялика, Т. Говорун, Е. Жигульової, У. Зилерт, Л. Кравченко, О. Онипченко, Є. Перського, О. Шарган та інших. Питання психосексуального розвитку підлітків висвітлювалися у наукових працях С. Дж. Бредлі, Б. Ворніка, М. Дубовик, Г. Сонника, Д. Хартмана, К. Дж. Цукера тощо. Українські соціологи А. Лобанова і О. Смаглюк акцентували увагу на дослідженні правових засад, причин і наслідків раннього статевого життя підлітків, емпірично верифікували стан статевої самосвідомості підлітків промислового регіону (на прикладі м.Кривий Ріг) в умовах війни [2; 3]. У своїх дослідженнях вони також звертали увагу на деструктивні наслідки, які пов'язані з раннім статевим життям підлітків, нестачею статевого виховання, сексуальним насильством, яке має місце в умовах військової агресії, а також на значенні різних форм і методів профілактики девіантної поведінки. Між тим поза увагою соціологів залишається гостро актуальна проблема впливу соціальних мереж і цифрових платформ на формування сексуальної культури та статевої відносин підлітків в умовах цифровізації і війни.

Мета статті – дослідження особливостей цифрової сексуалізації підлітків в умовах війни в Україні, зокрема виявлення чинників ризику, визначення сучасних викликів для системи соціальної роботи з уразливими групами та обґрунтування напрямів удосконалення

профілактичної роботи з неповнолітніми, схильними до сексуальних девіацій.

Виклад основного матеріалу. У контексті повномасштабної війни в Україні цифровий простір став не лише джерелом інформації та соціалізації для підлітків, а й середовищем підвищеного ризику сексуалізованого насильства та експлуатації. Невипадково 6 травня 2025 р. в м. Київ була проведена прес-конференція, присвячена питанням цифрової безпеки, на якій було представлено результати дослідження «Сексуальне насильство над дітьми та сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті», проведеного у 2024 році компанією *Proinsight Lab* на замовлення ГО *Dignity Online* за підтримки Державної служби якості освіти України та *Crown Agents Ukraine* [4].

У дослідженні взяли участь 1799 дітей віком від 10 до 17 років із різних регіонів України (за винятком тимчасово окупованих територій). Отримані дані засвідчили глибоку залежність підлітків від цифрового середовища: 95,7% респондентів користуються інтернетом щодня або майже щодня, а три чверті з них проводять у мережі понад 3 години на добу. Найпопулярнішими платформами серед дітей є YouTube, Telegram, TikTok, Viber та Instagram. Особливе занепокоєння у соціологів викликають виявлені ризикові практики: 8,8% дітей беззастережно приймають усі запити на додавання в друзі, а кожна п'ята дитина готова зустрітися з незнайомцем із мережі. Майже третина опитаних стикалася з проявами сексуального насильства в цифровому середовищі: їм пропонували надіслати інтимні фото, надсилали повідомлення з сексуальним підтекстом або еротичний контент [4]. Більшість дітей, які стали жертвами подібних ситуацій, не повідомляють про це дорослим, що свідчить про домінування відчуття сорому, страху та недовіри: 64% хлопців і 55% дівчат не розповіли нікому про пережите. Переважна реакція – ігнорування: близько третини не вжили жодних дій, тоді як менше половини заблокували контакт. Лише 14% звернулися по допомогу до дорослих або служби підтримки. Повномасштабна війна значно посилила вплив травматичного контенту: майже третина дітей бачить сцени насильства, поранень і руйнувань щодня. Таке систематичне споживання воєнного контенту провокує високий рівень тривоги, страху та агресії. Особливо тривожною тенденцією є використання штучного інтелекту з метою сексуального шантажу. Згідно з даними дослідження, 27,2% респондентів стикалися з вимаганням грошей за нерозповсюдження фейкових інтимних зображень, створених за допомогою ШІ [4].

Так, результати дослідження наочно підтвердили, що у процесі масштабної цифровізації та в умовах повномасштабної війни в Україні відбуваються суттєві трансформації соціального середовища, які найбільше впливають на найбільш вразливу категорію населення – дітей та підлітків. Цифровий простір став для молоді не лише джерелом самореалізації, навчання й комунікації, але й середовищем, що

породжує нові ризики – зокрема у сфері сексуалізованої поведінки, кіберзлочинності та соціальних девіацій. Як підкреслюють фахівці, не існує єдиного визначення цифрового середовища. Це пов'язано з тим, що воно стає дедалі ширшим і різноманітнішим, продовжує змінюватися та впроваджувати інновації, і по-різному проявляється в різних країнах і контекстах. Керівні принципи пропонують широке означення, що охоплює інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), зокрема інтернет, мобільні й пов'язані з ними технології та пристрої, а також цифрові мережі, бази даних, матеріали та послуги [5].

Л. Калашнікова, Л. Ярова, зазначають, що «Інтернет став невід'ємною і відносно автономною складовою суспільного простору, проте функціонує поки що поза межами правового регулювання. Основною проблемою є відсутність правосуб'єктності, а відтак і ефективних механізмів контролю. Усі заходи по мінімізації цифрових ризиків, що реалізуються сьогодні на рівні держав чи окремих сфер життєдіяльності, будуються на засадах компенсації їх можливих негативних наслідків» [6].

Одним із тривожних феноменів, які породжує перебування підлітків у цифровому просторі, є цифрова сексуалізація підлітків, тобто процес нав'язування в онлайн-середовищі сексуалізованих стандартів зовнішності, поведінки та комунікації, що суперечать віковим, моральним і правовим нормам. Умови війни лише посилили цю тенденцію через ослаблення механізмів соціального контролю, дезінтеграцію інституцій виховання та зростання емоційної вразливості молоді.

Сутність цифрової сексуалізації полягає в системному впливі віртуального контенту, який нормалізує еротизовані образи та провокує ризикову поведінку. Підлітки дедалі частіше стикаються з явищами секстингу, кібергрумінгу, кібербулінгу тощо – інструментами, що використовуються для психологічного тиску, маніпуляцій і навіть експлуатації.

Секстинг являє собою переписку інтимного характеру, яку супроводжує обмін особистими оголеними фотографіями чи відвертими відео. Саме слово утворилось від англійських *sex* і *texting*. Як зазначають психологи, для дорослих така практика не несе загрози, натомість діти та підлітки можуть стати жертвами сексуального насильства [7].

Кібергрумінг – це встановлення дорослими довірливих стосунків з неповнолітніми через інтернет для подальшого шантажування, залучування, а також вступу з ними в інтимний зв'язок, вчинення сексуального насильства. Зловмисники маніпуляціями, шантажем чи погрозами змушують людину тримати їх спілкування у секреті від рідних та друзів. [8].

Кібербулінг – це різновид булінгу (цькування) із застосуванням засобів електронних комунікацій (соціальні мережі, форуми, чати тощо), що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити дитину. Основними ознаками кібербулінгу є: систематичність

(повторюваність) діяння; наявність сторін – кривдник (кібербулер), потерпілий (жертва кібербулінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого. Форми прояви кібербулінгу наступні: відправка погрозливих та образливих змісту текстових повідомлень; розповсюдження (спам) відео та фото відвертого характеру; тролінг (надсилання погрозливих, грубих повідомлень у соціальних мережах, чатах чи онлайн-іграх); демонстративне видалення дітей зі спільнот у соцмережах, з онлайн-ігор; створення груп ненависті до конкретної дитини [9].

Анонімність та відкритість цифрових платформ створюють у користувачів ілюзію безпеки, що сприяє зростанню рівня цифрової довіри до незнайомих їм, як наслідок, потрапляння в ситуації онлайн-насилства.

Особливо небезпечною ця проблема постає в умовах збройного конфлікту, коли родини дезорганізовані, школи працюють нестабільно або дистанційно, а соціальні служби перевантажені іншими кризовими викликами. У цих умовах підлітки часто залишаються без належного контролю з боку дорослих і шукають підтримку у віртуальному середовищі, де можуть стати мішенню для онлайн-агресорів. Сексуалізований контент нерідко стає для них способом самоствердження, способом отримання уваги чи заміщення емоційного дефіциту.

Ситуація ускладнюється тим, що візуальна культура цифрового простору все частіше просуває еротизовані образи через популярні та культурно прийнятні канали: меми, кліпи, серіали, аніме, стріми тощо. Унаслідок цього у підлітків формується викривлене сприйняття сексуальності, особистих меж та самозображення, що призводить до нормалізації сексуалізованої поведінки як соціально прийнятної, а подекуди і необхідної для самоствердження і засвідчення дорослості.

Для соціальної роботи ця ситуація означає суттєву зміну парадигми профілактики. Традиційні методи інформування та виховного впливу виявляються недостатніми. Натомість необхідне впровадження сучасної цифрової профілактики, яка передбачає: розвиток критичного мислення, формування навичок медіаграмотності, розпізнавання маніпулятивних онлайн-моделей, а також створення цифрових інструментів підтримки – чат-ботів, платформ онлайн-допомоги, систем анонімного повідомлення про ризикову сексуальну поведінку і можливі факти сексуального насильства через соціальні мережі чи цифрові платформи.

Під час експертної панельної дискусії, що супроводжувала презентацію дослідження «Сексуальне насильство над дітьми та сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті», обговорювалися шляхи протидії цифровій сексуалізації неповнолітніх. У центрі уваги були пропозиції щодо адаптації освітньої системи до цифрових викликів, розробки профілактичних заходів та співпраці фахівців у галузі освіти, кібербезпеки та правоохоронної діяльності [4].

Соціальні працівники мають бути підготовлені до роботи в умовах цифрових загроз. Це передбачає володіння компетенціями щодо виявлення ознак цифрової сексуалізації, ефективної комунікації з дітьми та батьками, співпраці з кіберполіцією та освітніми установами, а також участі у формуванні політик захисту дітей у цифровому середовищі.

На міжнародному рівні вже існують напрацьовані підходи до подолання цифрової залежності та небезпечних онлайн-практик. У Китаї, наприклад, інтернет-залежність офіційно визнана медичним діагнозом, що призвело до створення спеціалізованих клінік, хоча їх методи (включаючи електрошокову терапію), викликають серйозні етичні суперечки. У США, Південній Кореї та країнах Європи впроваджуються так звані «табори цифрової детоксикації», де підлітки вчаться жити без гаджетів, розвивати соціальні навички та відновлювати офлайн-активність. Водночас, тривала ефективність таких заходів обмежена, оскільки вони не формують адаптивних моделей поведінки в цифровому середовищі.

Досить перспективним видається французький досвід – законодавча заборона використання смартфонів у школах для учнів до 15 років, що дозволило зменшити прояви кібербулінгу, знизити залежність від гаджетів і підвищити рівень міжособистісної взаємодії. Подібні моделі функціонують у Німеччині, Австралії, Великій Британії, де встановлені вікові обмеження та інституційний контроль за цифровою поведінкою в освітньому середовищі.

Окрему нішу займають індивідуально-поведінкові підходи, запропоновані, зокрема, американською психологинєю К. Янг. Її модель управління цифровою залежністю передбачає створення «цифрових кордонів» через використання таймерів, карток-нагадувань, списків «втрачених можливостей», формування альтернативних звичок тощо. Ці інструменти дозволяють відновлювати самоконтроль і формувати здорове співвідношення між онлайн- та офлайн-реальністю.

На жаль, в Україні подібні ініціативи досі залишаються малорозвиненими. Профілактика цифрової сексуалізації фактично не інституціоналізована, а питання безпеки неповнолітніх у віртуальному середовищі не є пріоритетом державної політики, особливо в умовах війни. Зруйноване очне освітнє середовище, підвищене емоційне навантаження, відсутність цифрової етики в навчальних програмах лише поглиблюють проблему, яка потребує комплексних підходів до її вирішення.

Між тим важливим кроком захисту дітей в Інтернеті є Концепція цифрової гігієни дітей дошкільного віку, яку Уряд України схвалив 2 травня 2025 року і яка стала ключовою віхою у адаптації освітньої системи до викликів технологічної революції. Цей документ визначає стратегічні напрями формування культури безпечного та усвідомленого використання цифрових технологій у наймолодшій віковій категорії. Ініціатива охоплює широкий спектр заходів – від розробки

спеціалізованих навчальних програм до створення механізмів моніторингу цифрової компетентності педагогічних кадрів. Матеріали розробляються з урахуванням психологічних особливостей дітей цього віку, щоб навчити їх безпечній поведінці в інтернет-просторі. Креативні підходи – це ключ до ефективного залучення, тому програми включають мультимедійні елементи та ігрові методики, що сприяють випереженню виникнення небезпечних звичок, таких як непомірне використання гаджетів [10].

Як наголошують у Міністерстві освіти і науки, діти мають право здобувати знання та підтримку у використанні цифрового середовища. Невід’ємною складовою цього процесу є організація профілактичних заходів. Найбільшої уваги щодо профілактики потребують підлітки (12–17 років), оскільки це етап активного формування самооцінки, інтересів, моральних уявлень, соціальних установок та потреби в спілкуванні з однолітками. Під час організації таких заходів варто орієнтуватися на формування навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі та здобуття знань щодо: прав людей (зокрема, права в цифровому середовищі); електронної участі (в ухваленні рішень); збереження здоров’я під час роботи з цифровими пристроями; механізмів захисту прав, що порушуються в інтернеті, а також способів отримати допомогу [11].

Як підкреслює О. Дриголь, захист прав дітей в цифровому просторі стає все більш актуальним в контексті зростаючої цифрової активності молоді і пропонує наступні стратегії, які можуть сприяти цьому: освіта та інформаційна грамотність; батьківський контроль і підтримка; створення безпечних цифрових середовищ; розробка та впровадження законодавства; залучення громадськості та активізація співпраці між урядовими органами, громадськістю, освітніми установами та громадськими організаціями, що може допомогти у формуванні комплексного підходу до захисту прав дітей в цифровому середовищі [12, с. 41–42].

А європейські науковці С. Лівінгстон, Є. Лівенс і Дж. Карр уклали «Посібник з питань прав дитини в цифровому середовищі для органів державної влади», в якому представили шляхи підтримки впровадження Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі [5]. У цьому посібнику наводиться приклад належної практики «Flag System», яка використовується для запобігання сексуальній агресії та підтримки здорового статевого розвитку [5, с. 27].

Батьки та опікуни відіграють ключову роль у забезпеченні реалізації прав дитини як загалом, так і в цифровому середовищі зокрема. Саме тому надзвичайно важливо, щоб держава підтримувала їх у турботі про дітей у цифровому просторі – шляхом надання інформації, ресурсів, допомоги, а також організації відповідного навчання для спеціалістів, які працюють із батьками. Водночас існують певні виклики, які варто враховувати: 1) батьки можуть не володіти або

вважати, що не володіють достатніми цифровими навичками й знаннями, щоб ефективно підтримувати й захищати своїх дітей в онлайн-середовищі; 2) державним інституціям буває складно охопити батьків через високу вартість ефективних комунікаційних каналів та інформування; 3) батьки зазвичай зосереджуються насамперед на захисті дитини, іноді нехтуючи підтримкою її прав на самовираження, соціальні контакти або гру в інтернеті; 4) у ситуаціях, коли батьки стурбовані можливими ризиками для дитини, вони можуть обмежувати її право на приватне життя.

Так як, важливим принципом Конвенції ООН про права дитини є надання їй права вільно висловлювати свої думки, яке включає свободу шукати, одержувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду [13], важливо, щоб у підлітків були сформовані навички відрізняти правдиву інформацію у соцмережах від фейків, посправди. Як зазначає суддя Верховного Суду України П. Пархоменко, дитина наділяється правом на те, щоб її найкращі інтереси оцінювалися і бралися до уваги в якості першочергового міркування при прийнятті в її відношенні будь-яких дій або рішень як в державній, так і в приватній сфері. А забезпечення якнайкращих інтересів дитини полягає, по-перше, у збереженні її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я виявляється особливо непридатною або явно неблагополучною і, по-друге, забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагополучним [14, с. 3–5]. А це означає, що реалізація принципу якнайкращих інтересів дитини чи підлітка має забезпечувати на державному і приватному рівні безпечний цифровий простір, який став невід'ємною частиною життя підростаючого покоління. Важливо не допускати «непрямої дискримінації», коли ставлення на підставі, здавалося б, нейтрального правила, ставить дитину або підлітка у невідгідне становище через їхній вік. Для реалізації права дитини на недискримінацію важливо, щоб на державному рівні були створені умови для поваги, захисту та здійснення права кожної дитини на присутність і участь в цифровому просторі; виявлення конкретних форм дискримінації; застосування адресних заходів, необхідних для дітей у вразливих становищах, визнаючи, що цифрове середовище потенційно може як посилити вразливість дітей, так і розширити їхні можливості, захистити та підтримати [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, підкреслимо, що цифрова сексуалізація підлітків в умовах повномасштабної війни в Україні є новітньою і вкрай небезпечною формою соціального ризику. Глобальна інформатизація суспільства, російська агресія та послаблення соціального контролю створюють сприятливі умови для зростання онлайн-девіацій, особливо у підлітковому середовищі, сприяючи розповсюдженню ц цифровому просторі різних форм сексуального насильства, до яких відносяться такі, як: сексуальний шантаж, секстинг,

кібергрумінг, кібербулінг та інші. Основними причинами вразливості підлітків у цифровому просторі є психологічні і соціальні чинники, що пов'язані з війною: втрата близьких, травматичний досвід, нестача цифрової грамотності, емоційна нестійкість, пошук друзів у соціальних мережах.

Особливу увагу приділено викликам для соціальної роботи, яка потребує оновлення профілактичних підходів. Підкреслено важливість розвитку критичного мислення, цифрової етики, створення анонімних інструментів підтримки, формування цифрової культури. Представлено міжнародні приклади протидії цифровим девіаціям: цифрова детоксикація, заборона гаджетів у школах, інструменти саморегуляції, модель «The Flag System».

На основі Конвенції ООН про права дитини пропонуються напрямки реформування соціального захисту та освітньої політики для забезпечення сексуальної безпеки підлітків у цифровому середовищі. Аргументовано необхідність співпраці фахівців різних галузей, зокрема соціологів, психологів, працівників правоохоронних органів, державних службовців, фахівців ІТ сфери, соціальних педагогів спрямованої на захист прав дитини та профілактику девіантної поведінки, зокрема недопущення дискримінації та сексуального насильства у цифровому просторі.

Перспективними напрямками подальших досліджень може бути з'ясування інклюзивних підходів до удосконалення цифрової освіти і сексуального виховання дітей та підлітків в умовах глобальних і регіональних викликів, а також формування державної політики, спрямованої на захист їх прав та профілактику цифрової девіантної поведінки.

Список використаної літератури

1. Коваленко А. Скільки українських підлітків втратили рідного чи друга після початку великої війни? Дані ЮНІСЕФ. *Українська правда*. 2024. 21 лют. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/skilki-ukrajinskih-ditey-cherez-viynu-vtratilidrugachi-rodicha-dani-yunisef-306564/> (дата звернення: 04.07.2025).
2. Лобанова А. С., Смаглюк О. А. Раннє статеве життя підлітків як соціальна проблема: правові засади, причини і наслідки. *Актуальні проблеми філософії і соціології*. 2024. № 48. С. 140–146. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v048.2024.22>
3. Смаглюк О. А., Лобанова А. С. Стан статевої самосвідомості підлітків промислового регіону в умовах війни: емпірична верифікація. *Габітус*. 2025. Вип. 72. Т. 1. С. 31–37. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.72.1.52024>
4. Сексуалізація, шантаж та війна без фільтрів: нова цифрова реальність українських підлітків. *Центр Безпечного Інтернету*. 2025. 6 травн. URL: <https://surl.li/skleto> (дата звернення: 24.07.2025).
5. Лівінгстон С., Лівенс Є., Карр Дж. Посібник з питань прав дитини в цифровому середовищі для органів державної влади. *Рада Європи*. 2019. 86 с. С. 13. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/posibnyk-z-pytan-prav-dytyny-v-cyfyrovomu-seredovyshhi.pdf> (дата звернення: 04.07.2025)

6. Калашнікова Л., Ярова Л. Цифровізація соціальних відносин: теоретичне обґрунтування та емпірична верифікація. Інформаційне суспільство і Природа у фокусі соціологічної аналітики : кол. монографія / за наук. ред. А. Лобанової, Л. Калашнікової, І. Грабовець. Київ, 2023. С. 13–48. URL : <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/10687> (дата звернення: 08.07.2025).

7. Що таке секстинг? *Центр безпечного інтернету*. URL: <https://saferinternetcentre.org.ua/threats/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3/> (дата звернення: 08.07.2025).

8. Що таке кібергрумінг та як убезпечити від нього дітей. Міністерство внутрішніх справ. 04.12.2024. URL : <https://mvs.gov.ua/news/shho-take-kibergruminyg-ta-iaak-ubezpeciti-vid-nyogo-ditei> (дата звернення: 14.07.2025).

9. Безпека в цифровому середовищі: що треба знати про кібербулінг? *Безоплатна правнича допомога*. 06.02.24 URL :<https://legalaidd.gov.ua/publikatsiyi/bezpeka-v-cyfrovo-mu-seredovyshhi-shho-treba-znaty-pro-kiberbulinyg/> (дата звернення: 12.07.2025).

10. Концепція цифрової гігієни для дошкільнят: нові орієнтири у вихованні та освіті в умовах цифрової ери. Меланчин садочок. 2025. 16 трав. <https://melsad.net.ua/zahyst-ditej-v-interneti-cyfrova-gigiyena-ta-etyka-dlya-batkyv-i-pedagogiv/> (дата звернення: 05.07.2025).

11. Безпека дітей у цифровому просторі – МОН надає рекомендації для педагогічних працівників та батьків. МОН України. 2021. 11 бер. URL : <https://mon.gov.ua/news/bezpeka-ditej-u-tsifrovomu-prostori-mon-nadae-rekomendatsii-dlya-pedagogichnikh-p> (дата звернення: 07.07.2025).

12. Дриголь О. О. Правові аспекти захисту прав дитини в цифровій сфері: стратегії уникнення корупційних загроз. *Збезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі* : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 23 лист. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 40–42. URL : https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/Zbirnyk_Konf_Zahyst%20prav_dytnyny_v_cifrovomu_sviti.pdf (дата звернення: 12.07.2025).

13. Конвенція про права дитини (неофіційний стислий виклад). *Компас. Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді*. Ст. 13. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child> (дата звернення: 22.07.2025).

14. Пархоменко П. Зміст принципу якнайкращих інтересів дитини. *Верховний Суд України*. 2024. 20 с. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_interesy_dytnyny.pdf (дата звернення: 21.07.2025).

Chernous L. S., Karytka V. V. Digital sexualization of adolescents in the context of war: challenges for social work and deviance prevention

The article addresses the issue of digital sexualization of adolescents during the full-scale war in Ukraine as a novel form of social risk. Emphasis is placed on the intersection of the humanitarian crisis, digital transformation, and weakened social control, which create favorable conditions for the growth of online deviant behaviors. The mechanisms of digital sexualization are examined, including sexual blackmail, sexting, cyber grooming, and cyberbullying, along with war-related factors of adolescent vulnerability: loss of loved ones, traumatic experiences, lack

of digital literacy, and emotional fragility.

Special attention is given to the challenges faced by social work, which requires an updated preventive paradigm. The article highlights the importance of developing critical thinking, digital ethics, anonymous support tools, and the formation of digital culture. International practices for counteracting digital deviance are presented, including digital detox, bans on gadgets in schools, self-regulation tools, and the "Flag System" model.

Based on the UN Convention on the Rights of the Child, the article proposes directions for reforming social protection and educational policies to ensure adolescents' safety in digital environments. The necessity of interdisciplinary cooperation is emphasized – involving sociologists, psychologists, law enforcement officers, civil servants, IT professionals, and social educators – aimed at protecting children's rights and preventing deviant behavior, particularly discrimination and sexual violence in the digital space.

Key words: *digital space, adolescents, war, digital sexualization, sexting, cyber grooming, cyberbullying, prevention of digital deviance, social work, digital literacy.*